

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง Past Simple Tense ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.1 ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.2 ประวัติและวิวัฒนาการของบทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.3 หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.4 ความมุ่งหมายในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.5 ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป
  - 1.6 ขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ
4. กรอบความคิดในการวิจัย
5. สมมุติฐานการวิจัย

บทเรียนสำเร็จรูป

คำว่า “บทเรียนสำเร็จรูป” มาจากภาษาอังกฤษหลายคำด้วยกัน เช่น Programmed Learning, Programmed Instruction, Programmed Text, Automated Instruction, Auto-Instruction, Auto-Instructional Programming, Self-Teaching และ Self-Instructional Program

ถึงจะมีชื่อแตกต่างกันแต่ลักษณะโดยทั่วไปก็คล้ายคลึงกัน และคำที่นิยมใช้กันมากเป็นที่คุ้นเคยได้แก่ Programmed Instruction, Programmed Lessons และ Programmed Text ในภาษาไทยนิยมใช้คำว่า บทเรียนสำเร็จรูป หรือ บทเรียนโปรแกรม ซึ่งชื่อเหล่านี้ก็หมายถึง สิ่งเดียวกันนั่นเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า บทเรียนสำเร็จรูป

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป ประวัติ และวิวัฒนาการของบทเรียนสำเร็จรูป หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ความมุ่งหมายในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป และกระบวนการในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านก็ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

ธานี สมบูรณ์บุรณะ และวิโรจน์ สารรัตน์ (2532 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่ง ที่เสนอเนื้อหาในรูปของกรอบหรือเฟรม ที่บรรจุเนื้อหาที่ละน้อย มีคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดแล้วตอบ และมีเฉลยให้ทราบผลทันที ส่วนมากเป็นบทเรียนในรูปสิ่งพิมพ์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง และเรียนได้เร็วเข้าตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาคอยกัน การเรียนนั้นผู้เรียนต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของบทเรียนอย่างเคร่งครัด

ธีระชัย ปุณณโชติ (2537 : 7) ได้กล่าวว่า แบบเรียนโปรแกรมหรือแบบเรียนสำเร็จรูปคือ บทเรียนโปรแกรมหลาย ๆ บทเรียนที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกันรวมกันเข้าเป็นแบบเรียนโปรแกรม ซึ่งแบบเรียนโปรแกรมเป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ มักอยู่ในรูปของ กรอบ หรือ เฟรม โดยการเสนอเนื้อหาที่ละน้อย มีคำถามให้ผู้เรียนคิดและตอบแล้วเฉลยคำตอบให้ทราบทันที โดยมากบทเรียนโปรแกรมมักจะเป็นรูปของสิ่งพิมพ์ที่เสนอความคิดรวบยอดที่จัดลำดับไว้แล้วเป็นอย่างดี

สมชาย คำเรียง (2540 : 12) ได้สรุปว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นบทเรียนที่จัดลำดับขั้นตอนเนื่องกันไปเรื่อย ๆ โดยการตั้งปัญหาและชี้ช่องทางให้ผู้เรียนตอบและทราบผลได้ทันทีว่าถูกหรือผิด ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างมีอิสระตามความสามารถของตนเองจนจบเนื้อหาวิชา

จิราวัฒน์ ชีรเวทย์ (2542 : 5) กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูป เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง บทเรียนมีการแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เรียกว่า กรอบ (Frame) โดยเรียงลำดับจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ละกรอบจะมีองค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาความรู้ คำถาม คำตอบ และการเสริมแรง

เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542 : 3) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป คือ บทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองโดยมีการแบ่งเนื้อหาของบทเรียนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ สั้นกระชับรัด ซึ่งเรียกว่า กรอบ หรือ เฟรม และในแต่ละกรอบจะประกอบด้วย คำอธิบาย หรือ เนื้อหาและคำถาม หรือแบบฝึกหัดต่อเนื่องกันไป โดยเริ่มจากระดับที่ง่ายไปหาระดับที่ยากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ คำถามหรือแบบฝึกหัดที่อยู่ในแต่ละกรอบอาจเป็นลักษณะที่ให้ผู้เรียนเติมคำ เขียนเครื่องหมาย ถูก-ผิด หรือเลือกตอบก็ได้ และเมื่อผู้เรียนตอบคำถามนั้นแล้ว ก็จะทราบคำตอบที่ถูกต้องที่เฉลยไว้ในกรอบต่อไปทันที เป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนจบบทเรียน

ประศาสน์ ชุมนาสี (2544 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูป คือ บทเรียนที่มีการเตรียมการโดยกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและประเมินผลการเรียนด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

ฮัล (Hull. 1989 : iii) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นบทเรียนที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ อย่างมีอิสระ มีการแบ่งเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ นักเรียนสามารถเรียนรู้ระบบคำศัพท์ พัฒนา ด้านความคิด และสามารถหาข้อสรุปจากบทเรียน ด้วยวิธีการเสริมแรง นอกจากนั้นแล้ว บทเรียนสำเร็จรูปยังสามารถเป็นการทบทวนบทเรียนได้อีกด้วย ในการสรุปความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนจะใช้การทดสอบก่อนและหลังเรียน นอกจากนั้นแล้วการทดสอบยังเป็นการวัดผล ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

อีลลิออต และคนอื่น ๆ (Elliott and others 2000 : 538) ได้สรุปไว้ว่าบทเรียน สำเร็จรูปเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งในการเรียนรู้นั้นได้อาศัยพื้นฐาน มาจากทฤษฎีการวางเงื่อนไขของสกินเนอร์ มีการแบ่งเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ตามลำดับความ ยากง่าย และในการเรียนของนักเรียนจะมีการเสริมแรงสำหรับคำตอบที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนมี แรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

จากความหมายตามทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูป เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดย มีการแบ่งเนื้อหาของบทเรียนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ซึ่งจะเรียงลำดับจากระดับที่ง่าย ๆ ขึ้นไปหา ระดับที่ยากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ ขณะเรียนในบทเรียนก็จะมีเสริมแรง และผู้เรียนสามารถ วัดและประเมินผลตนเองทันที หลังจากตอบคำถามแล้ว เมื่อเรียนจบบทเรียนนักเรียนจะได้รับ ความรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ประวัติและวิวัฒนาการของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปมีจุดเริ่มต้นที่สหรัฐอเมริกา โดยศาสตราจารย์ เพรสซี (Sydney L.Pressey) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ประดิษฐ์เครื่องสอน (Teaching machine) ขึ้นมาสำหรับทดสอบนักเรียน เมื่อปี ค.ศ. 1920 และได้ทำการปรับปรุงนำออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1929 แต่เนื่องจากยังไม่ค่อยมีคนเห็นความสำคัญ จึงทำให้ไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร (จิราวัฒน์ ชีรเวทย์. 2542 : 8)

บทเรียนสำเร็จรูปได้รับความสนใจมากขึ้นในปี ค.ศ. 1954 เมื่อสกินเนอร์ (B.F. Skinner) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เขียนบทความอธิบายหลักการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป และต่อมาสกินเนอร์ได้ประดิษฐ์และทดลองเครื่องสอนของเขา และพิมพ์ผลงานออกเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1957 ทำให้บทเรียนสำเร็จรูปแพร่หลายไปทั่วสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ผลการค้นคว้านี้เอง ทำให้สกินเนอร์ได้รับการยกย่องว่า เป็นผู้ให้กำเนิดบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง หลังจากนั้น คราวเดอร์ (Crowder) ทำให้บทเรียนสำเร็จรูปได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น เขาได้ทำการทดลองแบบสาขา ได้รับความสำเร็จมากจนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ให้กำเนิดบทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา บทเรียนสำเร็จรูปได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับโดยอาศัยแนวคิดของสกินเนอร์ และ คราวเดอร์ เป็นหลัก มีการจัดตั้งองค์การเพื่อทำการวิจัยและเผยแพร่บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนสำเร็จรูประยะหลัง ๆ นี้ มีการนำเอาการวิเคราะห์งาน (Task analysis) เกี่ยวกับกระบวนการของการเรียนรู้มาใช้เป็นเครื่องนำทาง และได้มีการนำเอาสื่อการสอนต่าง ๆ เข้ามาใช้ในบทเรียนสำเร็จรูปด้วย

เพ็ญศรี สร้อยเพชร (2542 : 7) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของบทเรียนสำเร็จรูปว่าในประเทศไทยได้เปิดสอนวิชาโสตทัศนศึกษา ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในระดับปริญญาโทมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว และได้เปิดสอนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป มาตั้งแต่ต้นปี 2513 คือ วิชาสื่อประสมสำหรับการสอนบทเรียนสำเร็จรูป และเทคโนโลยีทางการศึกษา

จากการศึกษาวิวัฒนาการของบทเรียนสำเร็จรูปทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่าบทเรียนสำเร็จรูปมีวิวัฒนาการมาจากเครื่องช่วยสอนซึ่งใช้ปัจจัยหลักในการเรียนรู้ คือ สิ่งเร้า การตอบสนอง และตัวเสริมแรง โดยอยู่ในรูปของสื่อ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ สไลด์ และในปัจจุบันนิยมใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการสร้างบทเรียน ที่เรียกว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ที่มีประสิทธิภาพมากเพราะเกิดความน่าสนใจ ผู้เรียนได้เห็นทั้งภาพที่มีการเคลื่อนไหวและเสียงโต้ตอบ ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ และก่อให้เกิดความกระตือรือร้นต้องการที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

3. หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปได้อาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ หลักจิตวิทยาของธอร์นไดค์ และสกินเนอร์ โดยธีระชัย ปุรณโชติ (2532 : 9-10) ได้สรุปหลักการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ ไว้ดังนี้

1. สถานการณ์ที่เป็นปัญหาจะเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา
2. ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองหลายอย่างเพื่อแก้ปัญหานั้น ๆ
3. ปฏิบัติการตอบสนองที่ไม่ทำให้เกิดความพอใจจะถูกตัดทิ้งไป หรือลดปฏิบัติการตอบสนองนั้นลง

นอกจากนี้ ธอร์นไดค์ ได้ตั้งกฎการเรียนรู้ขึ้น 3 กฎ ซึ่งนำมาใช้ในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ได้แก่

1. กฎแห่งผล (law of Effect) มีใจความว่าการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองจะตียิ่งขึ้นเมื่อผู้เรียนแน่ใจว่าพฤติกรรมตอบสนองของตนถูกต้อง การให้รางวัลจะช่วยส่งเสริมการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ อีก
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) มีใจความว่าการที่มีโอกาสได้กระทำซ้ำๆ ในพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง จะให้พฤติกรรมนั้นๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การฝึกหัดที่มีการควบคุมที่ดีจะส่งเสริมผลต่อการเรียนรู้
3. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) มีใจความว่าเมื่อมีความพร้อมที่จะตอบสนอง หรือแสดงพฤติกรรมใด ๆ ถ้ามีโอกาสได้กระทำย่อมเป็นที่พอใจ แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะตอบสนอง หรือแสดงพฤติกรรมการบังคับให้กระทำย่อมทำให้เกิดความไม่พอใจ

ส่วนหลักจิตวิทยาของ สกินเนอร์ ที่นำมาใช้เป็นหลักในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

1. หลักการเสริมแรง กล่าวคือ ผู้เรียนจะเกิดกำลังใจ ต้องการเรียนต่อไปเมื่อได้รับการเสริมแรงในขั้นตอนที่เหมาะสม และเมื่อผู้เรียนแสดงอาการตอบสนองออกมาและเห็นว่าอาการตอบสนองที่แสดงออกมานั้นถูกต้องก็จะเสริมแรงได้ดีกว่าการได้รับรางวัลอื่นใด บทเรียนสำเร็จรูปจึงนำการรู้ผลมาเป็นการเสริมแรง โดยในคำถามแต่ละกรอบหรือแต่ละตอนจะมีคำตอบเฉลยไว้ให้ผู้เรียนจะได้ทราบ ว่า คำตอบของตนถูกหรือผิด

2. การเสริมแรงจะต้องกระทำทันทีทันใด

จากความหมาย หลักการสำคัญ และทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ธาณี สมบูรณ์บุรณะ และวิโรจน์ สารรัตน์ (2532 : 25) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นข้อความรู้เรื่องย่อ ๆ ซึ่งเรียงลำดับไว้สำหรับเจ้าความสนใจของผู้เรียน
2. ผู้เรียนตอบข้อความแต่ละข้อความที่กำหนดให้ได้
3. การตอบของนักเรียนได้รับการเสริมแรงโดยให้ทราบผลทันที
4. ผู้เรียนค่อย ๆ เรียนไปที่ละขั้นตอนตามลำดับของบทเรียน
5. ผู้เรียนตอบข้อย่อยได้ถูกเป็นส่วนมาก
6. ผู้เรียนจะต้องก้าวจากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่ความรู้ใหม่ที่จัดไว้

4. ความมุ่งหมายในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป

การใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการเรียนการสอนมีความมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. Self contained คือ การใช้บทเรียนสำเร็จรูปเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
  2. Remedial instruction คือ การใช้บทเรียนสำเร็จรูปเพื่อให้ผู้เรียนยกระดับสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนที่เรียนอ่อนให้สูงขึ้น โดยให้ได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษ เป็นส่วนตัว ถือเป็น การซ่อมเสริม
  3. Enrichment คือ การใช้บทเรียนสำเร็จรูปเพื่อเสริมความรู้ที่มีอยู่ให้มากขึ้นเป็นการศึกษาเพิ่มเติมความรู้ให้มากกว่าที่ครูสอน
  4. Aids to regular room คือ การใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการสอนในห้องเรียนเลย โดยถือเป็นการสอนอย่างหนึ่งด้วย (ธานี สมบูรณ์บุรณะ และวิโรจน์ สารรัตน์. 2532 : 26)
- จากความมุ่งหมายของทั้ง 4 ข้ออาจกล่าวได้ว่า การนำบทเรียนสำเร็จรูปไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็เพื่อจุดมุ่งหมาย 2 ลักษณะ คือ ใช้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ และใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง

5. ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งมีตั้งแต่ชนิดที่ทำงานไปจนถึงชนิดที่ทำยาก ซึ่งอาจต้องใช้อุปกรณ์บังคับด้วยไฟฟ้า และคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะมีรูปแบบแตกต่างกันอย่างไรเมื่อพิจารณาให้ดีก็ตั้งขึ้นอยู่กับการสร้างนั่นเอง ดังนั้นนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งชนิดประเภทและลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

จิราวัฒน์ ชีรเวทย์ (2542 : 71-95) ได้แบ่งบทเรียนสำเร็จรูปออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง (Linear programmed) ประกอบไปด้วยกรอบ ซึ่งเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ผู้เรียนจะต้องเรียนจากกรอบแรกจนถึงกรอบสุดท้าย จะข้ามกรอบใดกรอบหนึ่งไม่ได้ สิ่งที่เรียนในกรอบแรก ๆ จะเป็นพื้นฐานในการเรียนใน

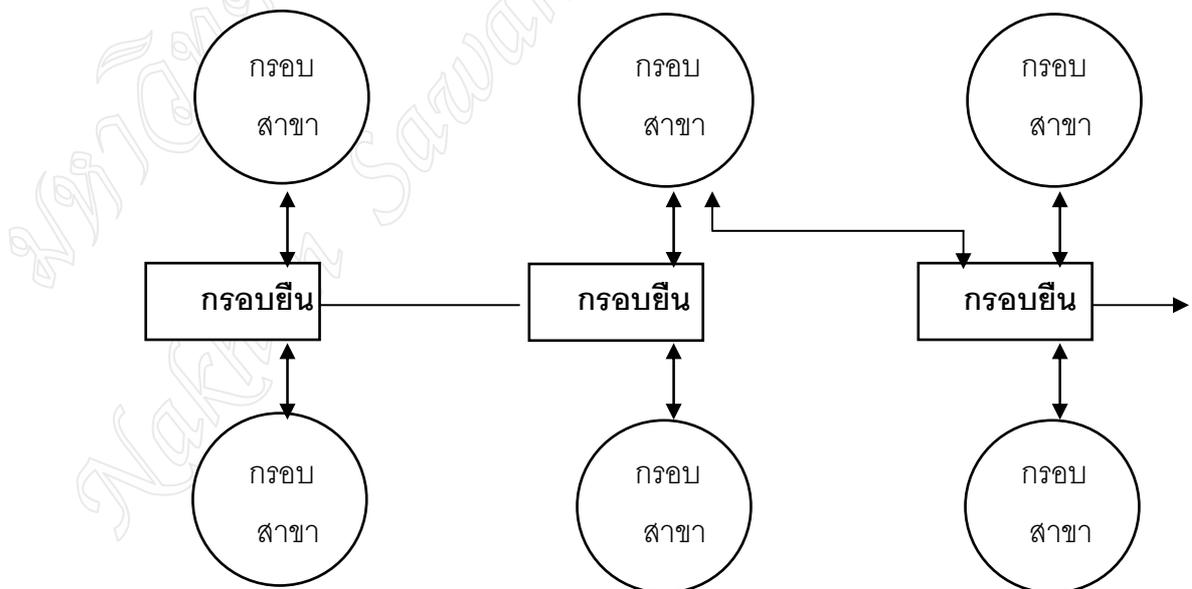
กรอบต่อ ๆ ไป บทเรียนแบบเส้นตรงนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนตอบสนองต่อบทเรียนให้ ถูกต้องมากที่สุด ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 2.1 แผนผังแสดงบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง

ที่มา : จีรารัตน์ ชีรเวทย์. 2542 : 71.

2. บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา (Branching programmed) ประกอบด้วยกรอบหลักซึ่ง เรียกว่า กรอบยี่น (Home pages) ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเรียนในแต่ละกรอบยี่นจะมีเนื้อหาหลัก บรรจุเป็นเรื่อง สอนอย่างสั้น ๆ ประมาณ 1-2 ย่อหน้า แล้วต่อด้วยคำถามให้ผู้เรียนตอบ เป็น แบบเลือกตอบ ถ้าตอบผิดจะต้องศึกษากรอบสาขา ที่มีคำอธิบายเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิด แล้ว จึงกลับไปเรียนกรอบยี่น กรอบเดิม เพื่อเลือกคำตอบยี่น ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 2.2 แผนผังแสดงบทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา

ที่มา : จีรารัตน์ ชีรเวทย์. 2542 : 77.

3. บทเรียนสำเร็จรูปแบบไม่แยกกรอบ (Mathetic programmed) เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาเป็นตอน ๆ ตามลำดับขั้น มีคำถามและเฉลยไว้เพื่อให้ตรวจสอบได้ทันที ไม่เป็นลักษณะกรอบ แต่จะเป็นเนื้อหาที่มีลำดับขั้นต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการเขียนตำราหรือบทความ ต่างกันตรงมีคำตอบหรือแนวคำตอบไว้ให้ หลักของการเขียนบทเรียนประเภทนี้ ประกอบด้วย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แนวคิด กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการประเมิน ดังเช่น เอกสาร การสอนชุดต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จากประเภทและลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปแบบออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง
2. บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา
3. บทเรียนสำเร็จรูปแบบไม่แยกกรอบ

บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง ผู้เรียนต้องเรียนไปตามลำดับ จะข้ามกรอบไม่ได้ สิ่งที่ยื่นในกรอบแรกจะเป็นพื้นฐานในการเรียนกรอบต่อ ๆ ไป

บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา จะมีกรอบย่อย และกรอบสาขา ซึ่งเป็นส่วนประกอบของบทเรียนประเภทนี้ และกรอบย่อยจะบรรจุไปด้วยเนื้อหาหลักของเรื่องที่สอน ส่วนกรอบสาขาจะบรรจุเนื้อหาที่อธิบายเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิด บทเรียนแบบนี้จะตอบสนองผู้เรียนได้ดีมากในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ที่เรียนก็สามารถใช้เวลาในการทำบทเรียนสั้น จบเร็ว ส่วนผู้ที่เรียนความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ที่เรียนก็สามารถใช้เวลาในการทำบทเรียนสั้น จบเร็ว ส่วนผู้ที่เรียนช้าหรือยังไม่เข้าใจก็กลับไปกรอบสาขาเพื่อศึกษาเพิ่มเติม ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมในกรอบต่อไป

บทเรียนสำเร็จรูปแบบไม่แยกกรอบ คือ บทเรียนที่เป็นลักษณะเหมือนการเขียนเอกสารหรือบทความ จะไม่มีการแยกกรอบย่อย จะมีเนื้อหาทั้งหมดต่อเนื่องกันไป ประกอบด้วย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แนวคิด กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล นอกจากนี้แล้ว ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และ บุญเหลือ ทองเยี่ยม (2529 : 11-12) ได้เปรียบเทียบบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง และแบบสาขา ไว้ดังนี้

1. บทเรียนแบบเส้นตรงต้องการให้นักเรียนสนองตอบด้วยตนเองโดยการเขียนหรือเติมคำสั้น ๆ หรือเขียนเครื่องหมายลงในช่องว่างที่จัดไว้ให้ ส่วนโปรแกรมแบบสาขาจะมีคำตอบให้เลือก

2. บทเรียนแบบเส้นตรงเสนอความรู้เป็นแบบข้อความหรือประโยคสั้น ๆ 1-2 ประโยค แต่บทเรียนแบบสาขาเสนอความรู้เป็นข้อความยาวกว่า อาจถึง 1 หรือ 2 ตอน (Paragraph)

3. การเขียนบทเรียนแบบเส้นตรงต้องแยกเนื้อหาออกเป็นชั้นย่อย ๆ แล้วนำมาเรียบเรียงต่อกันตั้งแต่หัวจรดหาง แต่แบบสาขานั้นนักเรียนไม่ต้องแยกเนื้อหาออกเป็นย่อย ๆ แต่เสนอความคิดรวบยอดอย่างหนึ่งหรือกลุ่มข้อเท็จจริงกลุ่มหนึ่งออกมาอย่างชัดเจนที่สุดเท่าที่จะชัดเจนได้พร้อมทั้งคำตอบต่าง ๆ ซึ่งการจัดกระจายอยู่ในหน้าต่าง ๆ ของบทเรียน

4. บทเรียนแบบเส้นตรงเหมาะสมสำหรับวิชาที่ว่าด้วยข้อเท็จจริง คำจำกัดความ คำศัพท์เรื่องที่เป็นทักษะเบื้องต้น การสร้างความคิดรวบยอดเป็นขั้น ๆ ส่วนแบบสาขานั้นใช้สอนได้เกินกว่าข้อเท็จจริง คำจำกัดความ และทักษะพื้นฐาน เพราะเป็นบทเรียนที่ยอมให้ผู้เรียนเลือกความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา และดำเนินการต่อไปบนรากฐานความเห็นนั้น อะไรที่จะเป็นความเข้าใจผิดหรือข้อขัดแย้งอย่างสำคัญ คนเขียนสามารถรู้หรือคะเนเอาไว้แล้ว

5. นักเรียนที่เรียนบทเรียนแบบเส้นตรง มักเบื่อเร็วกว่าแบบสาขา เพราะความคืบหน้าเป็นไปช้ากว่าและต้องใช้สมาธิมากกว่า ต้องทำซ้ำ ๆ มากกว่า และผู้เรียนถูกบังคับให้ต้องแสดงการตอบสนองออกมาบ่อยกว่าแบบสาขา

6. บทเรียนแบบเส้นตรง นักเรียนอาจเข้าใจคำตอบ (ซึ่งอาจพิมพ์ไว้ในหน้าเดียวกัน) ก่อนที่จะคิดคำตอบเองเสียก่อน ซึ่งถ้าเป็นแบบเรียนแบบสาขานักเรียนมีโอกาสน้อยกว่า เพราะบทเรียนแบบสาขานั้นหน้าหนังสือปนเปกันไปหมด ไม่ต่อกันตามลำดับเหมือนแบบสาขา

7. บทเรียนแบบสาขา นักเรียนที่เรียนเก่งจะอ่านบทเรียนไปตามแนวทางหลักโดยไม่ต้องแหวะสาขาและอาจเรียนจบบทเรียนโดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ถ้านักเรียนคนนี้อ่านบทเรียนแบบเส้นตรง เขาจะต้องอ่านบทเรียนทุกข้ออย่างทีนักเรียนอ่อนอ่าน

8. บทเรียนแบบเส้นตรง เราไม่อาจอธิบายความเข้าใจผิดของนักเรียนให้นักเรียนทราบ แต่เราอาจได้โดยให้เขาเลือกไปแล้วพบเองว่ามันผิด แต่สำหรับบทเรียนแบบสาขานั้นหากนักเรียนทำผิดพลาดก็จะมีคำอธิบายให้เขาหายเข้าใจผิด ดังนั้นคนที่ทำพลาดไปก็ไม่รู้สึกว่าคุณกลงโทษในความผิดพลาดแต่อย่างใด

9. บทเรียนแบบเส้นตรงจะต้องคลุมเนื้อหาไปอย่างช้า ๆ ค่อย ๆ ลึกเข้าไปด้วยความถูกต้องจริง ๆ ค่อย ๆ สร้างความคิดรวบยอดทีละอย่าง ตรงไหนจำเป็นต้องฝึก เมื่อชำนาญแล้วก็เพิ่มเติมความคิดรวบยอดขึ้นอีกจนกระทั่งได้ภาพที่สมบูรณ์แบบ ต่อไปก็ทดสอบแล้วเขียนใหม่หลาย ๆ ครั้งจนกระทั่งตอนหรือกรอบที่มีปัญหาได้รับการแก้ไขชัดเจน นักเรียนก็สามารถเรียนได้เป็นผลสำเร็จ อะไรที่ไม่ตรงกับความรู้สึกก็ต้องให้เรียนพอดผ่าน ๆ เพราะว่าความเข้าใจก็

จะต้องไปกับนักเรียนตลอดเวลาที่เรียน ความอึดอัดที่ต้องพยายามเขียนเป็นหน่วย หรือช่วงสั้น ๆ คั้นด้วยการตอบสนองตลอดจนการพลิกหน้า ทำให้ยากแก่การเขียนมาก เหมือนต้องทำให้ถูกต้องตามกฎการแต่งภาพ หรือ กลอน ส่วนการเขียนแบบสาขาอาจง่ายกว่าแบบเส้นตรง ในแง่ที่ว่าผู้เขียนจะขยายความ หรือชักตัวอย่างมาประกอบตอนแต่ละตอนยาวเท่าไรก็ยอมทำได้ ส่วนเวลาและแรงงานที่ใช้ก็คงไม่น้อยไปกว่าการเขียนแบบเส้นตรงเท่าไรนัก

จากประเภทและลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปจะเห็นได้ว่าในแต่ละประเภทของบทเรียนนั้นมีจุดดี จุดด้อย ข้อดี และข้อจำกัด แตกต่างกันไป ดังนั้นการที่จะสร้างบทเรียนที่ดีนั้นจึงควรพิจารณาเลือกสร้างให้เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน ตลอดจน ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยและจากการศึกษารูปแบบของบทเรียนสำเร็จรูปแล้ว ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา เนื่องจาก บทเรียนแบบสาขานี้มีลักษณะเด่น คือในบทเรียนจะประกอบด้วยกรอบยี่น และกรอบสาขา กรอบยี่นจะบรรจุเนื้อหาที่เป็นหลักของเรื่องที่สอน ส่วนกรอบสาขาจะบรรจุเนื้อหาที่อธิบายเพื่อแก้ไขความผิด บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขานี้จะสนองตอบต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดีมาก เพราะผู้ที่พื้นความรู้ดี หรือเข้าใจเนื้อหาในกรอบยี่นได้ทันทีก็สามารถเรียนกรอบยี่นต่อไปได้เลย ไม่ต้องเสียเวลาเรียนกรอบสาขา สามารถเรียนจบได้เร็ว ส่วนผู้ที่เรียนยังไม่เข้าใจในกรอบยี่น ต้องเสียเวลาไปเรียนเพิ่มเติมในกรอบสาขาเพื่อให้พื้นฐานความรู้แน่นขึ้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษามากขึ้น แต่ก็สามารถเรียนจบบทเรียนได้เช่นกัน

6. ขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปนั้นเป็นสิ่งที่ต้องเสียเวลามากทั้งในการสร้างบทเรียน และการทดสอบคุณภาพ ดังนั้นก่อนที่จะลงมือสร้างบทเรียนสำเร็จรูปจึงควรพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เสียก่อน เช่น เนื้อหาวิชานั้นมีความเหมาะสมที่จะทำเป็นบทเรียนสำเร็จรูปหรือไม่ หากเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเปลี่ยนแปลงบ่อย ก็ไม่ควรนำมาสร้างเป็นบทเรียนสำเร็จรูปหรือวิชาที่ต้องการความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ ก็ควรหลีกเลี่ยง (เพ็ญศรี สร้อยเพชร. 2542 : 67-76) ได้กำหนดการสร้างบทเรียน ตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผนทางวิชาการ
2. ขั้นดำเนินการเขียน
3. ขั้นการใช้ผลผลิต

ขั้นวางแผนทางวิชาการ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาวิชา และระดับชั้น ว่าเนื้อหานั้นเป็นวิชาอะไร ใช้สอนระดับไหนเพื่อจะได้ดำเนินการสร้างให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน
2. ตั้งจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนที่จะให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
3. วิเคราะห์เนื้อหา เป็นการแตกเนื้อหาให้ละเอียดและเรียงลำดับจากง่ายไปยาก
4. สร้างแบบทดสอบ เพื่อนำมาใช้ทดสอบผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนแบบทดสอบนี้จะเป็นเครื่องมือที่บอกให้เราทราบว่าบทเรียนที่เราสร้างขึ้นนั้นใช้ได้หรือไม่ และวัดได้ครบตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้

ขั้นตอนการเขียน

การเขียนบทเรียนสำเร็จรูปนั้นจะต้องเริ่มเขียนไปที่ละเนื้อหา หลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างดีแล้ว โดยมีขั้นตอนการเขียนดังนี้

1. เขียนกรอบส่งท้าย เขียนกรอบสุดท้ายของแต่ละเนื้อหาย่อย ๆ เพื่อให้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และกรอบส่งท้ายนี้จะนำไปไว้ท้ายกรอบสอน เมื่อเขียนเนื้อหาในกรอบสอนเสร็จแล้ว
2. เขียนกรอบสอน โดยเริ่มต้นกรอบตั้งต้นซึ่งเริ่มให้ความรู้ในเนื้อหาที่จะเรียน เป็นการปูพื้นฐาน อาจใช้รูปภาพประกอบเพื่อแสดงขั้นตอนหรือทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับผู้เขียนที่จะพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของผู้เรียน ในการเขียนกรอบตั้งต้นนี้ถ้าต้องการจะเน้นตรงไหน ก็อาจทำเครื่องหมาย หรือเขียนให้ต่างออกไปเพื่อให้สังเกตเห็นได้ชัดเจน เช่น เขียนให้ตัวโตกว่า เขียนตัวเอน ชีดเส้นใต้ ใส่เครื่องหมายคำพูด ใส่ตัวสี ชี้ลูกศร เป็นต้น

เมื่อเขียนกรอบตั้งต้นแล้ว ต่อไปเริ่มเขียนกรอบฝึกหัด ซึ่งก็คล้ายกับเขียนกรอบสอนต่างกันแต่ว่าผู้เขียนพยายามลดการปูพื้นให้น้อยลงและให้ผู้เรียนสนองตอบด้วยตนเองมากขึ้น จำนวนกรอบฝึกหัดนี้อาจมีหลายกรอบก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดมากขึ้น หลังจากนั้นจึงเขียนกรอบรองส่งท้าย เพื่อที่จะเชื่อมไปยังกรอบส่งท้าย ซึ่งได้เขียนกรอบไว้แต่แรกแล้ว

3. การนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข เมื่อเขียนสำเร็จรูปเสร็จแล้วผู้เขียนควรนำบทเรียนนั้นออกทดลองใช้กับผู้เรียนก่อน เพราะจะทำให้ผู้เขียนทราบถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ เมื่อนำออกใช้และเพื่อจะได้นำบทเรียนมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป การนำออกทดลองใช้มี 3 ขั้นตอน คือ

1) นำออกทดลองใช้เป็นรายบุคคล นักเรียนที่จะนำมาเรียนบทเรียนนั้นควรเลือกที่ผู้เรียนเรียนอ่อน หรือปานกลาง ทั้งนี้เพราะถ้านักเรียนที่เรียนอ่อนสามารถเรียนบทเรียนได้ เราก็มั่นใจได้ว่านักเรียนคนอื่นก็สามารถเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เราเขียนขึ้นเป็นอย่างดี

ก่อนที่จะให้ผู้เรียนทดลองเรียนบทเรียนสำเร็จรูปนั้นจะต้องทำแบบทดสอบเบื้องต้นมาทดสอบความรู้ของผู้เรียนก่อน แล้วจึงให้ลงมือเรียนบทเรียน เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนจนแล้วก็นำมาแบบทดสอบนั้นมาทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เราเรียกแบบทดสอบที่นำมาทดสอบครั้งหลังว่า แบบทดสอบหลังเรียน (Post test) หลังจากนั้นจึงบันทึกข้อมูลเบื้องต้นไว้

2) การทดลองเป็นกลุ่มเล็ก และปรับปรุงแก้ไข การทดลองครั้งนี้จะใกล้สภาพความเป็นจริงยิ่งขึ้น เพราะใช้ผู้เรียนหลายคน อาจใช้กลุ่มละ 5-10 คน ในการทดลองกลุ่มเล็กนี้ ผู้ทำการทดลองจะต้องบันทึกผลเพื่อนำเอาข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุงอีก ก่อนที่ผู้เรียนจะเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ก็ต้องให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ ก่อน-หลังเรียนเพื่อจะได้ทราบผลความก้าวหน้าของผู้เรียนเมื่อเรียนบทเรียนจบแล้ว และผู้ที่ให้นำมาทดลองก็ควรเป็นนักเรียนที่เรียนอ่อนเช่นกัน เมื่อได้ทราบผลการทดลองแล้วจึงนำมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

3) การทดลองกับห้องเรียนจริง และปรับปรุงแก้ไข เมื่อได้ปรับปรุงมา 2 ครั้งแล้วก็พอจะแน่ใจได้บ้างว่าบทเรียนที่เราเขียนขึ้นนั้นดีพอที่นำไปใช้ได้ แต่เพื่อให้ได้ผลที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้นก็ควรนำมาทดลองเป็นครั้งที่ 3 วิธีการก็เหมือนกับการทดลองกลุ่มเล็กต่างกันแต่ว่าครั้งนี้ใช้สภาพห้องเรียนจริง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานในการปรับปรุงบทเรียนต่อไป

ขั้นการใช้ผลิตผล

เป็นขั้นที่นำบทเรียนสำเร็จรูปที่ได้ทดลองครบตามกระบวนการมาใช้กับผู้เรียนทั่วไป ซึ่งผู้สร้างบทเรียนจะต้องคอยฟังผลจากผู้เรียนเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้บทเรียนนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

นอกจากนั้นแล้ว เธียการาจาน (Thiagarajan 1976 : 19 อ้างถึงใน อัจฉรา ศิริอาชา รุ่งโรจน์) ได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)
2. ขั้นการเขียนบทเรียน (Writing)
3. ขั้นการพิจารณาแก้ไข (Revision)

ขั้นการวิเคราะห์

ในขั้นนี้ผู้สร้างบทเรียนต้องสร้างโครงร่างคร่าว ๆ โดยพิจารณาจากความต้องการของผู้เรียน โครงสร้างวิชา และความต้องการในการใช้ภาษา ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ผู้เรียน ในขั้นนี้ผู้สร้างบทเรียนอาจขอคำปรึกษาจากผู้สอนท่านอื่น ๆ เพื่อหาข้อมูลมาช่วยในการสร้างบทเรียน
2. การวิเคราะห์วิชาที่สอน ขั้นนี้ผู้สร้างบทเรียนควรขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ เพื่อศึกษาวิชาที่ต้องการจะนำมาสร้างบทเรียน
3. การวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียน เพื่อจะสามารถสื่อความหมายกับผู้เรียนได้

ขั้นการเขียน

ขั้นนี้ผู้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปจะเริ่มทำการเขียนบทเรียน ในการเขียนครั้งแรก กล่าวถึงการนำลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนและจากขั้นนี้ต้องเขียนบทเรียนเพื่อตอบคำถามว่า ผู้เรียนต้องการจะเรียนรู้อะไร

ขั้นการพิจารณาแก้ไข

ผู้สร้างบทเรียนได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของบทเรียนจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำบทเรียนไปทดลองกับผู้เรียน จากนั้นดูผลที่ได้ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้เรียน เพื่อนำข้อบกพร่องในบทเรียนมาเพิ่มเติม ได้แก่

1. การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้สร้างบทเรียนควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหลาย ๆ ท่าน เพื่อนำมาพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป
2. การนำไปทดลองใช้ สิ่งที่จะตัดสินผู้เรียนได้ดีที่สุดคือผู้เรียน จุดมุ่งหมายของการนำไปทดลองใช้เพื่อหาคำตอบว่าเราจะพัฒนาบทเรียนบทเรียนสำเร็จรูปได้อย่างไร ขั้นแรกโดยการทดลองให้ผู้เรียนคนเดียวทำ และแก้ไขบทเรียนโดยสังเกตความผิดพลาดของผู้เรียน หรือ การสัมภาษณ์จากนั้นอาจให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มทดลองทำ และแก้ไขปรับปรุง

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนสำคัญในสร้างบทเรียนสำเร็จรูปมีดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาวิชา ระดับชั้น และวิเคราะห์ผู้เรียน
2. ตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
3. เตรียมเนื้อหา และแบ่งเนื้อหาเป็นข้อย่อย ๆ เรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก และเตรียมแบบทดสอบ

4. ดำเนินการเขียนบทเรียนสำเร็จรูป ปรัชญาผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียน แบบรายบุคคลหนึ่งต่อหนึ่ง ทดลองแบบกลุ่มย่อย และทดลองกลุ่มใหญ่ พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล ข้อบกพร่อง ในการทดลองทั้ง 3 กลุ่ม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำไปทดลองใช้จริง และสรุปผลการใช้บทเรียนสำเร็จรูป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ ในเนื้อหาและจุดประสงค์ในรายวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือหลักของการวัดผล (บุญชม ศรีสะอาด 2546 : 122-123)

ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นิยมสร้างโดยยึดตามการจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษา ด้านพุทธิพิสัยของ บลูม (Benjamin S. Bloom) และคณะ ที่จำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ความเข้าใจ (Comprehension) 3) การนำไปใช้ (Application) 4) การวิเคราะห์ (Analysis) 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) และ 6) การประเมินค่า (Evaluation) การสร้างข้อสอบถ้าวัดตาม 6 ประเภทเหล่านี้ ก็จะครอบคลุม พฤติกรรมต่าง ๆ กรอบแนวคิดที่ใช้มากเช่นกันในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ คือ วัดตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะกำหนดในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objective) ผู้ออกข้อสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ลักษณะนี้เป็นการวัดผลแบบอิงเกณฑ์

หลักการในการเขียนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

การเขียนแบบทดสอบโดยทั่วไปจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการสอบ ก่อนเขียนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอบให้ชัดเจนว่าสอบไปทำไม และต้องการสอบอะไรบ้าง สิ่งที่ต้องการสอบนั้นจะต้องกำหนดในรูปของพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

2. ความตรง (Validity) ข้อสอบที่ดีจะต้องสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัด กล่าวคือ ถ้าตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างไร ข้อสอบที่สร้างขึ้นจะต้องวัดตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ เท่านั้น เช่น ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า “นักเรียนสามารถบอกลักษณะที่ดีของข้อสอบปรนัยได้” ข้อสอบจะต้องถามเฉพาะเรื่อง ลักษณะที่ดีของข้อสอบปรนัย มิใช่ถามเรื่องอื่น นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาระดับของ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ต้องการวัดความจำ ข้อสอบก็ต้องวัดเพียงความจำ หรือถ้าต้องการวัด การแก้ปัญหา ข้อสอบที่สร้างก็ต้องวัดการแก้ปัญหา เป็นต้น

3. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความเป็นปรนัยของข้อสอบหมายถึง

3.1 ความเป็นปรนัยในเรื่องของความถูกต้อง กล่าวคือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ต้องยอมรับว่าถูกต้อง

3.2 ความเป็นปรนัยในการให้คะแนน จะต้องมีโอกาสการตรวจให้คะแนนที่แน่นอนไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ตรวจ ผู้ตรวจจะเป็นใครก็ตามจะตรวจให้คะแนนได้เหมือนกัน

3.3 ความเป็นปรนัยในด้านภาษา คือผู้ตอบอ่านแล้วเข้าใจความหมายของเนื้อความได้อย่างแจ่มชัด และถูกต้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ถาม เป็นความแจ่มชัดในการใช้ภาษา ข้อสอบที่ดีใคร ๆ อ่านข้อสอบนั้นก็ได้รับความหมายตรงกัน

4. ระดับความยาก (Difficulty index) ข้อสอบที่ดีควรมีระดับยากพอเหมาะ คือไม่ยากไม่เกินไป สำหรับผู้เรียน ผู้สอบ ถ้าข้อสอบยากเกินไปจะทำให้ผู้ตอบเดามากขึ้น ความยากของข้อสอบสำหรับข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ควรอยู่ระหว่าง .20 - .80 % ของผู้เข้าสอบทั้งหมด

อย่างไรก็ดี สำหรับข้อสอบชนิด Criteria Referenced Test ซึ่งถือการตีความของคะแนนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด จะไม่คำนึงถึงความยากของข้อสอบที่ใช้

5. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) ข้อสอบที่ดีจะต้องสามารถแยกแยะนักเรียนเก่งออกจากกันได้ ควรจะตอบคำถามได้ถูกต้องจะต้องขึ้นอยู่กับความรู้ในเรื่องนั้น มิใช่เป็นการบังเอิญหรือเดา โดยปกติข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจะเป็นข้อสอบที่นักเรียนเก่งตอบถูกมากกว่านักเรียนที่เรียนไม่เก่ง ข้อสอบที่นักเรียนเก่งตอบถูกน้อยกว่าที่นักเรียนไม่เก่งจะเป็นข้อสอบที่ไม่ดี ไม่ควรนำมาใช้ในการสอบวัดผลอย่างยิง ปกติระดับค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบถือว่า มีคุณภาพ จะต้องมีความอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

6. ความเที่ยง และ ความตรง ของแบบทดสอบซึ่งเป็นข้อสอบทั้งหมดนั้น หมายถึง ผลการสอบจะได้ผลคงที่แน่นอน จะใช้แบบทดสอบนั้นก็ครั้งกับนักเรียนคนหนึ่ง คะแนนนี้จะได้เท่าเดิมหรือใกล้เคียงกันทุกครั้ง ถ้าไม่มีตัวแปรอื่นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การจำข้อสอบได้ สภาพจิต และสภาพแวดล้อมต่างกันไป เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา อูมาแสงทองกุล (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนโปรแกรม 2 รูปแบบที่มีผลต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ โครงสร้างไวยากรณ์อังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาผลของการนำเสนอ

เนื้อหาในบทเรียนโปรแกรม 2 รูปแบบคือแบบการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนโปรแกรมด้วยวิธีการนำเสนอเกณฑ์ก่อนตัวอย่างและวิธีการนำเสนอตัวอย่างก่อนกฎเกณฑ์และความสามารถในการเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์อังกฤษพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมทั้ง 2 รูปแบบนั้นไม่แตกต่างกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันจะแตกต่างกันกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ดีกว่านักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ

พัฒนา หาญเมืองใจ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและการใช้บทเรียนโปรแกรมเรื่อง Present Simple Tense สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนโปรแกรมและผลของการใช้บทเรียนโปรแกรมทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า บทเรียนโปรแกรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 คือ 91.45/100 ส่วนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสรุปได้ว่าการเรียนจากบทเรียนโปรแกรม เรื่อง Present Simple Tense นี้ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและในด้านพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียนพบว่าในทุกช่วง 30 นาทีแรกของการศึกษาบทเรียน และความสนใจเรียนจะลดน้อยลงในช่วง 30 นาทีหลังของการศึกษาบทเรียน

สมชาย คำเรียง (2540) ได้ทำการวิจัยเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากบทเรียนโปรแกรมแบบใช้เกณฑ์การที่ใช้เกณฑ์การเรียนรู้เพื่อให้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนจบบทเรียนโปรแกรมแบบใช้เกณฑ์เรียนรู้ 80% กับนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบใช้เกณฑ์เรียนรู้พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบใช้เกณฑ์การเรียนรู้ 80% มีค่าเฉลี่ยจากคะแนนผลสัมฤทธิ์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบใช้เกณฑ์การเรียนรู้ทุกระดับความสามารถทางการเรียนก็ยกเว้นในระดับความสามารถทางการเรียนปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกันมองเห็นไม่ค่อยชัดเจน

อัจฉรา สิริอาชารุ่งโรจน์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปทักษะการอ่านประกอบวิชาภาษาอังกฤษรอบรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนบทเรียนสำเร็จรูปทักษะการอ่านของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง

โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปและเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเรียนบทเรียนสำเร็จรูปทักษะการอ่านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลอง ใช้บทเรียนสำเร็จรูปเท่ากับ 21.80 คะแนนซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลองใช้ บทเรียนสำเร็จรูปที่มีค่าเท่ากับ 12.20 คะแนนและคะแนนผลต่างระหว่างการใช้บทเรียนสำเร็จรูป และก่อนใช้บทเรียนสำเร็จรูปเท่ากับ 8.90 คะแนนและประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปที่ได้ จากกลุ่มตัวอย่าง 3 คน คือ 87/73 แสดงว่าบทเรียนสำเร็จรูปทักษะการอ่านมีประสิทธิภาพดี เพราะคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้คือ 75 และคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอเดอ์สัน (Engene Aderson, 1973 อ้างถึงใน พัทยา หาญเมืองใจ (2539) ได้ทำการวิจัยหาประสิทธิภาพ ของบทเรียนสำเร็จรูปในการสอนเกษตร ของโรงเรียนมัธยมในแทนซาเนีย โดยเปรียบเทียบกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับกลุ่มที่เรียนจากวิธีบรรยายผลปรากฏว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพดีกว่าแบบบรรยาย และนักเรียนชอบเรียน บทเรียนสำเร็จรูปมากกว่าวิธีบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ บทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งเป็นบทเรียนที่มุ่งสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้เร็วหรือช้าได้ตามความสนใจและความสามารถของตนเอง ผู้เรียนจะมีกำลังใจเรียน เพราะในบทเรียนมีการเสริมแรงโดยให้ผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเองในทันที ทำให้ผู้เรียน ต้องการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น ลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปจะมีการเสนอความรู้หรือเนื้อหาย่อ ๆ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ในบทเรียนจะมีการตั้งเนื้อหา แบบฝึก คำถาม และ การ ประเมินผลพร้อมกันภายในบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูปนั้นได้แนวคิดและทฤษฎีของธอนไดค์ และสกินเนอร์ เป็นสำคัญ ซึ่ง หลักการของธอนไดค์นั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนจะต้องมีความพร้อม

และความพอใจที่จะได้เรียนและการเรียนนั้นต้องได้รับการฝึกหัดควบคู่ไปกับการเสริมแรง เพื่อที่จะให้มีการแสดงพฤติกรรมตอบสนองในการเรียนรู้ หรือการแก้ปัญหาออกมา ยิ่งการเสริมแรงเป็นที่พอใจของผู้เรียนมากเท่าไรก็จะทำให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น ในส่วนหลักการของสกินเนอร์เน้นการเสริมแรงเป็นสำคัญเพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีกำลังใจที่ต้องการจะเรียน และในการเสริมแรงนั้นจะต้องกระทำในทันทีทันใดที่การตอบสนองที่ถูกต้องเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนเพิ่มมากขึ้น ไม่ทำให้เกิดการเบื่อหน่ายต่อการเรียน

จากหลักการและแนวคิดนี้จึงทำให้เกิดการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนการสอนโดยใช้ปัจจัยหลักในการเรียนรู้ คือ สิ่งเร้า การตอบสนอง และการเสริมแรง โดยอยู่ในรูปของสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือสไลด์ ก็ได้ และในปัจจุบันนิยมใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการสร้างบทเรียน อันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นซึ่งตรงกับผลวิจัยของ อัจฉรา อูมาแสงทองกุล (2536) ได้เสนอเนื้อหาในบทเรียน 2 รูปแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษพบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ พัทยา หาญเมืองใจ (2539) ได้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง Present Simple Tense ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเรียนมากในช่วง 30 นาทีแรกของการศึกษาบทเรียน สมชาย คำเรียง (2540) ได้นำบทเรียนสำเร็จรูปไปใช้วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือแบบใช้เกณฑ์และไม่ใช้เกณฑ์ ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เกณฑ์มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่แบบไม่ใช้เกณฑ์ ในการฝึกทักษะการอ่าน อัจฉรา ศิริอาชารุ่งโรจน์ (2542) ได้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปฝึกทักษะการอ่านประกอบวิชาภาษาอังกฤษรอบรู้ พบว่า ความสามารถในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษรอบรู้ หลังจากเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปสูงกว่าก่อนเรียน และอัจฉรา อูมาแสงทองกุล (2536) ได้เสนอเนื้อหาในบทเรียน 2 รูปแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษพบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.1

แนวคิด

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

การเรียนโดยใช้บทเรียน

สำเร็จรูปมีหลักการคือ

1. เป็นการเรียนที่

สนองต่อความ

แตกต่างระหว่างบุคคล

2. เป็นการเรียนที่

ผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนของ

นักเรียนสูงขึ้น

ภาพที่ 2.3 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และหลักการการของบทเรียนสำเร็จรูปแล้วผู้วิจัยจึง ตั้งสมมุติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง Past Tense สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 80/80

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน